

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гуляєв Віталій Михайлович

*доктор технічних наук, професор, ректор,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна*

Ткаченко Ірина Петрівна,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна*

Сорокіна Людмила Миколаївна

*кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-психологічних і гуманітарних наук,
учений секретар,
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Україна*

Визнання унікального значення університетів у розбудові майбутнього Європи, визначення провідної ролі вищої освіти у вирішенні глобальних проблем людства задекларовано 9 січня 2024 року Європейською асоціацією університетів в Оновленому суспільному договорі Європи та її університетів, якому зазначені ключові виклики [1].

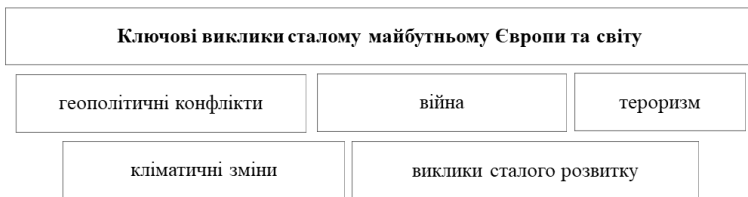

Рис. 1. Ключові виклики розбудові майбутнього Європи та світу

Варто зазначити, що ще з 1993 року Міжнародна асоціація університетів підтримує лідерів вищої освіти, які стоять в авангарді забезпечення сталого розвитку як окремих країн з їх унікальними особливостями, так і світу в цілому, що вимагає певної уніфікації

підходів щодо визначення, розробки та впровадження адекватних принципів сталого розвитку в адаптивну систему стратегічного планування, організації академічної та організаційної діяльності.

У вересні 2015 року резолюцією Організації об'єднаних націй, яку підписали всі 193 члени, ухвалено план 2030 досягнення спільного кращого майбутнього, у центрі якого визначено 17 векторів – цілей сталого розвитку (ЦСР) для всіх без винятків націй та народностей [2].

Рис. 2. Вектори-цілі сталого розвитку

Членом ООН є і росія, яка разом з іншими країнами підписала план досягнення спільного кращого майбутнього, в той час, як на сході нашої країни вже другий рік відбувалися воєнні події.

Слід зазначити, що українські університети, навіть під час повномасштабного вторгнення росії, займають активну позицію в питаннях наближення та досягнення ЦСР ООН. Так, за єдиним глобальним рейтингом оцінки ефективності діяльності університетів Times Higher Education Impact Ranking, який містить чотири ключових показника, а саме у сферах дослідження, інформаційно-просвітницька робота, управління та навчання.

У 2023 році 33 українські університети увійшли до рейтингу The University Impact Rankings. На жаль, в 2024 році кількість українських університетів в рейтингу The University Impact Rankings скоротилась до 17 закладів з Дніпра, Івано-Франківська, Києва, Львова, Одеси, Сум, Ужгорода, Харкова та Чернівців.

Найвищу позицію в 2024 році серед українських закладів вищої освіти, не зважаючи на постійні обстріли та бомбардування, отримав Сумський державний університет, який класифікується як університет з високою дослідницькою продуктивністю, входить в трійку кращих

університетів України за показниками міжнародної діяльності та є першим за динамікою зростання згідно з рейтингом «ТОП-200 Україна».

Вперше 55 українських університетів подали заявку для участі в рейтингу-2024, ця кількість на третину більша у порівнянні з 2023 роком та визнана рекордною. Виконуючи завдання ЦСР ООН більшість вітчизняних університетів, які працюють в умовах війни, досягають позитивної динаміки результатів в досягненні практично усіх векторів сталого розвитку, пріоритетними з яких, з урахуванням специфіки діяльності, є: мир та справедливість, якісна освіта, інновації та інфраструктура, гідна праця та економічне зростання, партнерство заради стійкого розвитку. Ці вектори розвитку формують основу формування стратегій розвитку університетів, яка визначає перспективи та пріоритети їх досягнення.

Слід зазначити, що на економічний розвиток у процесі повоєнного відновлення нашої країни безумовний вплив формують вищі навчальні заклади, які сьогодні стоять авангарді наукових досліджень та досягнень, формуючи при цьому визначальну засаду зовнішньої та внутрішньої політики держави – феномен національної інтелектуальної ідентичності українського фахівця, здатного захищати країну, яка відстоює свою незалежність, і на полі бою, і в лабораторіях, і на виробництві, і в аудиторії.

Питання щодо викликів та вимог щодо організації навчального процесу в умовах воєнного стану визначають пріоритетність завдань управління закладами вищої освіти. Звичні механізми, принципи та інструменти управління потребують адаптивних підходів до диференціації джерел фінансування необхідного обсягу витрат на організацію навчальної, інноваційної та господарської діяльності, а також підвищення ефективності їх використання з метою підвищення резильєнтності закладів вищої освіти.

В сучасних критичних умовах забезпечення стійкості університетів – це підтримання стану надійного другого фронту та формування основ національної безпеки, архітектоніка якої включає стан захищеності національних інтересів, ідентичності нації, існування держави та інших складових.

Таким чином, пропонуємо до обговорення концепт вивчення багатоваріантності підходів та бінарності зв'язків до визначення резильєнтності закладів вищої освіти в умовах війни на основі використання методів аналогії, а саме – узагальнення практичного досвіду та результатів наукових досліджень з цих питань у бізнесі. Резильєнтність визначається спроможністю до формування стресостійкої стратегії сталого розвитку [3] на основі використання наявних ресурсів та виявлення інноваційного потенціалу, а також

здатністю протистояти ендегенним та екзогенним викликам та нейтралізувати їх вплив.

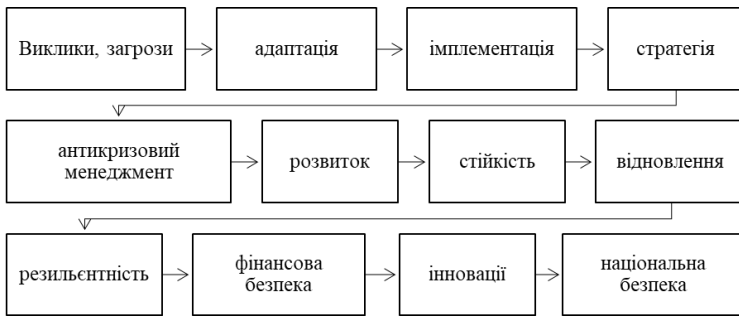

Рис. 3. Резильєнтність в системі стратегії сталого розвитку установи в умовах війни

Основою української інноваційної конкурентоспроможності має стати людський капітал, а також знання й результати наукових досліджень, в тому числі створення штучного інтелекту як рушійної сили економіки та суспільства.

Світовий банк дає наступне визначення людського капіталу: «Комбінація знань, навичок, здоров'я та соціального захисту». На формування знань і навичок безпосередньо впливають якість освіти та організація навчального процесу, особливо в умовах війни. Крім того, зростання внутрішнього потенціалу можливе саме за рахунок підвищення кваліфікації та продуктивності праці.

На жаль, війна вносить корективи не лише у формулювання певних «мирних» визначень, вона постійно змінює вимоги щодо оновлення технологічних розробок, ефективність яких підтверджують сучасні військові розробки. Можливість трансферу вітчизняних розробок визначають потенційні перспективи залучення інвестиційного капіталу, вихід на світові ринки.

Найвищу ступінь резильєнтного розвитку власній країні, який відбувається в умовах ескалації бойових дій всьому світу продемонстрував незламний український народ своєю міцністю і стійкістю, здатністю «тримати удар» і на полі бою під час ворожих атак, в наукових лабораторіях і на виробництві під час блек-аутів, і в університетській аудиторії під час тривоги. Наші студенти пишуть свої перші наукові дослідження, які присвячені післявоєнній відбудові нашої

країни. Від того, які знання, навички і компетенції вони отримують, залежить майбутнє нашої країни – неймовірно красивої та сильної.

Література

1. A renewed social contract for Europe and its universities How universities and policy makers can work together to shape a strong, open and future-proof Europe. URL: https://www.eua.eu/downloads/publications/unife_policy_messages.pdf

2. Підтримка освіти і науки України під час війни / Міністерство освіти і науки України. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/pidtrimkaosviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni>

3. Стійкість через інновації: Impact Force Forum 2024. URL: <https://marieclaire.ua/uk/obshhestvo/stijkist-cherez-innovatsiyi-u-kiyevi-vidbuvsya-impact-force-forum-2024>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-480-4-19>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТРЕС ТА ТРАВМИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЗДАТНІСТЬ ДО НАВЧАННЯ

Данько Оксана Володимирівна

кандидат психологічних наук,

старший викладач кафедри психології,

Хмельницький інститут імені Блаженнішого Володимира,

Митрополита Київського і всієї України

Міжрегіональної Академії управління персоналом

м. Хмельницький, Україна

Система утворення української вищої освіти зазнала великих втрат і руйнувань через новий етап війни. За роки повної війни сектор освіти нашої країни діяв у вимушених обмеженнях. Такі події у систематичності вищої освіти ставили на порядку денному питання реформування та запровадження норм, що затверджені у новій редакції Закону України «Про вищу освіту», який прийнятий у 2014 році, а також створення системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, узгодженої зі стандартами Європейського простору вищої освіти. Утім на ключовий аспект вийшли проблеми забезпечення незагрозливого навчального середовища та запровадження дистанційного формату навчання [2, с. 42-43].